

จ. จิตใจปราศจากอคติ

คือการไม่ลำเอียงตาม ทรรศนะอัตวิสัย ของตน เพราะการลำเอียงเป็น "มายา" ที่พรางรูปธรรมที่ประจักษ์ ทำให้สิ่งเกิดไม่ชัด, ทำให้ใช้มาตรการบกพร่อง, ทำให้ค้นคว้าบกพร่อง, ทำให้ขาดการพิเคราะห์หรือวิจารณ์ความถูกต้องและความผิดพลาด แม้ในทางสังคมนั้นมนุษย์จะมีจิตสำนึกตามสภาพความเป็นอยู่ที่ต่างกันตามวาระ แต่ใน การหาความจริงในสถานะของสังคมแห่งมวลมนุษย์ในสังคมก็ต้องไม่ตั้งทรรศนะลำเอียงจึงจะพิจารณาธรรมที่ประจักษ์ได้ และแม้จะพิจารณาสภาพความเป็นอยู่แห่งวาระของตนก็ต้องไม่ตั้งทรรศนะลำเอียงจึงจะพิจารณาธรรมที่ประจักษ์แห่งวาระของตนซึ่งเป็นพื้นฐานให้เกิดจิตสำนึกที่แท้จริงจากรูปธรรมที่ประจักษ์แห่งวาระของตน

ฉ. จิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบ

คือการสังเกต, การใช้มาตรการ, การค้นคว้าหาหลักฐานและเหตุผล, การพิเคราะห์หรือวิจารณ์, การปราศจากอคตินั้นต้องเป็นไปตาม จิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบ ไม่ระส่ำระสาย

ข้อ 19

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 14 ว่า วิทยาหลายสาขาได้ปลีกตนออกไปเป็นวิชาเฉพาะก็ตาม แต่ปรัชญายังคงเป็น "ยอดสรุปของวิชา" (Sum of Knowledge) หรือ "วิทยาแห่งวิชาทั้งหลาย" (Science of Sciences) ฉะนั้น "ยอดสรุปแห่งวิชาว่าด้วยมนุษย์สังคม" จึงสมควรเรียกว่า "มนุษย์สังคมปรัชญา" หรือเรียกโดยย่อว่า "สังคมปรัชญา" ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่จะต้องศึกษาค้นคว้า คือ สมภูฐานของมนุษย์สังคม, อาการเคลื่อนไหวของมนุษย์สังคม, และจริยา คือ การที่มนุษย์ควรปฏิบัติส่วนตัวและส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเกี่ยวกับสังคมส่วนรวม ฯลฯ

ภาค 1

บทที่ 2

พิเคราะห์ศัพท์

- “สังคม”
- “มนุษย์สังคม”
- “ชาติ”
- “ประชาชาติ”
- “ปิตุภูมิ”
- “มาตุภูมิ”
- “รัฐ”

ข้อ 1
สังคม, มนุษยสังคม

1.1.

คำว่า "สังคม" เป็นคำบาลี สันสกฤต, ซึ่งตามมูลศัพท์เดิมหมายถึง การมาด้วยกัน, การประชุมกัน, การรวมกัน, การคบค้ากัน, การเชื่อมติดต่อกัน, การสัมพันธ์กัน, และ การสมาคมกัน

1.2.

ภายหลังการเปลี่ยนระบบปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 แล้วได้มีผู้นิยมใช้ คำว่า สังคม เพื่อเทียบกับคำอังกฤษ โซไซตี้ (Society) แทนคำว่า สมาคม ที่เคยใช้ เทียบคำอังกฤษนั้นมาแต่ก่อน

1.3.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า สังคม

ไว้ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 "การคบค้าสมาคมกัน" ซึ่งเป็นความหมายส่วนหนึ่งตามมูลศัพท์สันสกฤต บาลี

ประการที่ 2 "หมู่คนที่เจริญแล้วคบค้าสมาคมกัน" ซึ่งเป็นความหมายที่จะให้ตรงกับคำอังกฤษ "โซไซเอตี้" แต่บังเอิญเป็น โซไซเอตี้ ชนิดที่เรียกว่า ซิวิลโซไซเอตี้ (Civil Society) หรือนัยหนึ่ง "อารยสังคม" คือหมายถึงเฉพาะหมู่คนที่บางท่านสมมุติว่าเจริญแล้วเท่านั้น (คำว่า ซิวิล ในภาษาอังกฤษมิได้หมายความเฉพาะที่เรียกว่า เฟฟ และ พลเรือน และความที่เกี่ยวกับ พลเมือง เท่านั้น คือหมายถึง อารยะ" ที่ตรงกันข้ามกับ Barbarism หรือ ป่าเถื่อน ด้วย) จึงเป็นความหมายที่แคบว่า "มนุษยสังคม" ซึ่งจะกล่าวต่อไปในข้อ 1.5.

1.4.

ในวิชาภูมิพฤกษศาสตร์ใช้คำ โซไซเอตี้ โดยมีคำ แพลนท์ เดิมไว้ข้างหน้า เป็น "แพลนท์โซไซเอตี้ (Plant Society) ซึ่งหมายถึง กลุ่มพฤกษชาติ ชนิดที่มีสภาวะทางชีวะอย่างเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่ในท้องที่หรือนิเวศน์เดียวกัน คำว่า "โซไซเอตี้" ในที่นี้มิได้ใช้ลอย ๆ คือมีคำว่า "แพลนท์" กำกับไว้ จึงทำให้มีความหมายเฉพาะเรื่องภูมิพฤกษศาสตร์เท่านั้น

อนึ่ง ในวิชาสัตวศาสตร์ได้ใช้คำ "โซไซเอตี้" โดยมีคำ "แอนิมัล" เดิมไว้ข้างหน้าเป็น "แอนิมัล โซไซเอตี้" (Animal Society) ซึ่งหมายถึง ฝูงของสัตว์ บางจำพวกที่มีความสัมพันธ์กันอยู่เป็นกลุ่ม คำว่า "โซไซเอตี้" ในที่นี้ก็มิได้ใช้ลอย ๆ คือมีคำว่า "แอนิมัล" กำกับไว้ จึงทำให้มีความหมายเฉพาะเรื่องของสัตวศาสตร์เท่านั้น

1.5.

ในวิชาที่เกี่ยวกับมนุษยชาติ คำว่า "โซไซเอตี้" หรือ "สังคม" ซึ่งย่อมาจากคำว่า "มนุษยสังคม" ก็มีได้หมายความว่ามีหมู่คนที่สมมุติว่าเจริญแล้วคบค้าสมาคมกันเท่านั้น หากมีความหมาย 2 ประการ คือ

ประการที่ 1.

หมู่หรือกลุ่มของมนุษยชาติที่มีความสัมพันธ์กันเพื่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะมนุษยชาตินั้นจะพัฒนาอยู่ในระดับใด, แต่เมื่อมีสังขารครบถ้วนเป็นมนุษยชาติแล้วหมู่หรือกลุ่มนั้นก็เรียกว่า โซไซเอตี้ ซึ่งต่างกับหมู่สัตว์เดี่ยวฉะฉาน เช่น กระบี่ (Anthropoid Ape) ที่เป็นลิงชนิดหนึ่งซึ่งพัฒนาสูงกว่าลิงทั้งหลาย แต่ยังไม่ถึงขบวนการสมบูรณ์เป็นมนุษยชาติ กระบี่จึงยังมีสภาพเป็นสัตว์เดี่ยวฉะฉาน หมู่กระบี่จึงเป็นเพียง "ฝูงกระบี่" ไม่ใช่สังคม

ประการที่ 2.

สภาวะแห่งความสัมพันธ์เพื่อการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ ซึ่งมีลักษณะเป็น "กายทางสังคม" (Social Organism) นอกจากกายธรรมชาติของมนุษยชาติแต่ละคนที่ยังสัมพันธ์กันนั้น

ขอให้ท่านผู้อ่านสังเกตจาก รูปธรรม ดังที่จะกล่าวต่อไป ครั้นแล้วยกผลสรุปเข้าสู่การเล็งเห็นทาง นามธรรม ดังต่อไปนี้

(1) มนุษย์แต่ละคนมิอาจอยู่โดดเดี่ยวโดยลำพังได้ เพราะในการมีชีวิตอยู่ได้นั้นมนุษย์จำเป็นต้องมีปัจจัยในการดำรงชีพ หรือนัยหนึ่งเรียกว่า ชีวปัจจัย

ในการมีชีวิตปัจจัยนั้นมนุษย์จำเป็นต้องผลิตชีวปัจจัย แต่มนุษย์โดยลำพังคนเดียวไม่อาจผลิตชีวปัจจัยตามที่ต้องการได้ในทุกกาละ ทุกท้องที่ ทุกสภาพแวดล้อม ในยุคปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่ามนุษย์บางคนสามารถผลิตอาหารได้ ผลิตที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคไม่ได้ บางคนสามารถผลิตที่อยู่อาศัยหรือเครื่องนุ่งห่มหรือยารักษาโรคได้ แต่ผลิตอาหารไม่ได้ บางคนสามารถใช้แรงงานทางกายหรือทางสมอง แต่ผลิตชีวปัจจัยโดยตรงไม่ได้ บางคนอาศัยอำนาจแห่งสมบัติอันเป็นปัจจัยการผลิตโดยใช้คนที่ไม่มีปัจจัยการผลิตหรือผู้ไร้สมบัติทำงานให้ บางคนเช่นเด็กต้องอาศัยชีวปัจจัยบิดามารดา ฯลฯ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีความสัมพันธ์กันอยู่เป็น "สังคม" เพื่อผลิตและได้มาซึ่งชีวปัจจัยนั้น

(2) สังคมของมนุษยชาติประกอบด้วย

ก. เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม

ข. การเมือง เป็นโครงสร้างเบื้องต้นจากรากฐานเศรษฐกิจซึ่งสามารถสะท้อนไปยังรากฐานเศรษฐกิจ อำนวยให้เศรษฐกิจดำเนินการผลิตของสังคม

ค. ทรรศนะทางสังคม เป็น "จิตใจที่เกิดขึ้นหรือเพาะขึ้น" (ภาษาละตินว่า "Animi Cultura") จากระบบเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานและจากระบบการเมืองที่เป็นโครงสร้างเบื้องต้นนั้น เป็นหลักนำจิตใจของมนุษย์ในสังคมให้ปฏิบัติ

(3) ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ดังกล่าวนั้นอาจเป็นโดย

ก. วิธีที่บุคคลในสังคมต่างช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกันและกันฉันพี่น้อง เช่น ระบบปฐมสหกรณ์และระบบสังคมนิยมสมบูรณ์ในอนาคต หรือ

ข. วิธีที่คนส่วนน้อยจำนวนหนึ่งที่มีอำนาจในสังคมใช้ให้คนส่วนมากในสังคมทำงาน เช่น ระบบทาส, ระบบศักดินา, ระบบชนาณภาพหรือระบบทุนสมัยใหม่ (Modern Capitalism) หรือ

ค. วิธีที่หัวต่อผสมผสานระหว่างวิธีดังกล่าวข้างต้น

(โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบสังคมต่าง ๆ ในภาคที่ 3 ว่าด้วย "ความเป็นอนิจจังของสังคม")

(4) สังคมของมนุษย์ชาติย่อมมีสภาพเป็น "กายทางสังคม" ตามพฤติกรรมมาแล้วตั้งแต่ยุคปฐมกาล เปรียบได้กับการที่บุคคลในยุคปัจจุบันตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้ร่วมสัมพันธ์กันเป็นห้างหุ้นส่วนบริษัทสหกรณ์ ซึ่งนักนิติศาสตร์ได้มองเห็นมานานแล้วว่าก่อให้เกิดเป็นกายอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากกายของบุคคลที่ร่วมกันนั้น เพราะฉะนั้นในทางกฎหมายของแต่ละประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศนิติศาสตร์จึงได้มีบทบัญญัติและกำหนดพิธีการและเงื่อนไขที่รับรองว่าองค์ประกอบของบุคคลชนิดใดเป็น "นิติบุคคล"

โปรดสังเกตว่า การที่กฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศรับรองให้เป็นนิติบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่ผู้มีอำนาจบัญญัติขึ้นอย่างจำกัดเท่านั้น เป็นความพอใจของผู้มีอำนาจ ส่วน "กายทางสังคม" เป็นไปตามพฤติกรรมที่เป็นอยู่แล้วตั้งแต่ยุคปฐมกาลแห่งมนุษยชาติ

1.6.

การพัฒนาจากสังคมครอบครัวถึงสังคมชาติ

(1) สังคมครอบครัว

ในวาระแรกแห่งยุคปฐมกาลของมนุษยชาตินั้น มนุษยชาติได้เคลื่อนจากการอาศัยอยู่บนต้นไม้มาปลูกเป็นทับ (ที่อยู่) บนพื้นดิน สังคมในยุคนั้นเป็นสังคมครอบครัวน้อย ๆ ซึ่งมี *แม่ของบุคคลในสังคม* เป็นหัวหน้า คอยดูแลให้ลูก ๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเก็บหาของกินและของใช้จากธรรมชาติแล้วแบ่งปันกันตามความต้องการของบุคคลในครอบครัว การที่สังคมเริ่มต้นด้วย *หญิง* เป็นหัวหน้า สังคมนั้นได้เป็นอยู่ต่อมาตลอดยุคที่การผสมสุได้เป็นไปอย่างสำส่อน และมนุษยชาติยังไม่อาจรู้ได้ว่าคนที่เกิดมานั้นเป็นลูกของชายคนใด ระบบสังคมเช่นนี้เรียกว่า *มาตุสังคม*

ครอบครัวดังกล่าวนี้มีได้ตั้งอยู่ประจำที่ คือมีการอพยพพเนจรไปตามตามท้องถิ่นที่จะหาชีวิตปัจจัยได้สะดวก ในบริเวณถิ่นเดิมเป็นถิ่นแรกกำเนิดของมนุษยชาติ ซึ่งนักปราชญ์บางท่านสันนิษฐานว่าเป็นดินแดนแห่งเอเชียใต้ ติดกับมหาสมุทรอินเดีย (ดินแดนสยามเป็นส่วนหนึ่งแห่งดินแดนที่กล่าวนี้) ยุคนั้น มนุษย์ยังมิได้กีดกันดินแดนส่วนใดไว้เพื่อใช้เป็นประจำสำหรับครอบครัวยุคเฉพาะ

ต่อมา ครอบครัวแห่งยุคปฐมกาลนั้นได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นครอบครัวใหญ่ แล้วกระจายย้ายแยกออกจากถิ่นเดิมไกลออกไปทุกที่ ในที่สุดก็กระจายไปทั่วโลก

(2) สังคมหมู่บ้าน

ครอบครัวใดพบทำเลที่ทำมาหากินได้สะดวกไม่ต้องอพยพต่อไปก็ตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นประจำที่ ณ ทำเลนั้น สังคมครอบครัวจึงพัฒนาเป็นสังคมหมู่บ้านซึ่งครอบครองดินแดนในละแวกหมู่บ้านนั้นโดยเฉพาะ

ในระยะแรกแห่ง *สังคมหมู่บ้าน* นั้น, สมาชิกในสังคมยังคงยกย่องผู้หญิงให้เป็นใหญ่ คือ *ระบบมาตุสังคม* ยังคงมีอยู่

สังคมหมู่บ้านได้พัฒนาเครื่องมือหินประดิษฐ์ขึ้น, สามารถทำธนู, เครื่องจักสานหยาบ ๆ และทำเสียมเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ต่อมาก็สามารถดัดแปลงเป็นพาหนะในการเพาะปลูก และเพื่อให้เป็นไถอย่างหยาบ ๆ ต่อมาจึงจับสัตว์มาเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารและเพื่อใช้งาน ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องใช้ผู้ชายที่มีกำลังแรงกว่าผู้หญิงในการล่าสัตว์, ผู้ชายก็ค่อย ๆ มีบทบาทสำคัญในการผลิตชีวปัจจัยของสังคมยิ่งขึ้น, แล้วค่อย ๆ มีบทบาทเหนือผู้หญิงที่เป็นผู้ใหญ่ในสังคมยิ่งขึ้น ระบบมาตุสังคมก็ค่อย ๆ เสื่อมสลายไปโดยผู้ชายได้เข้าทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่แทน ครั้นแล้ว ระบบปิตุสังคม ก็ได้เกิดขึ้นแทนที่

ส่วนสาระสำคัญของระบบก็คงเป็นเช่นเดิม คือเป็น ระบบปฐมสภาก ซึ่ง สมาชิกของสังคมต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการผลิตชีวปัจจัย

(3) สังคมเผ่าพันธุ์

สังคมหมู่บ้านได้ขยายใหญ่โตขึ้น โดยสมาชิกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แยกย้ายกันไปหาทำเลทำมาหากินใหม่เพิ่มขึ้น แล้วตั้งหมู่บ้านใหม่เพิ่มขึ้น

หมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่หลาย ๆ หมู่บ้านนั้นได้สืบสายมาจากหมู่บ้านเดิมเดียวกัน จึงถือว่าเป็น เผ่าพันธุ์เดียวกัน ซึ่งใช้ คำพูด อันเป็น สัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์อย่างเดียวกัน หมู่บ้านหลายหมู่บ้านนี้จึงประกอบเป็น กลุ่มเผ่าพันธุ์ (Tribe) ซึ่งแต่เดิมมีผู้แปลว่า ชาติกุล

โดยที่มนุษยชาติได้แยกย้ายกระจัดกระจายไปอยู่ทั่วโลกจึงทำให้กลุ่มเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ มีอาหารการกินและมีชีวปัจจัยแตกต่างกันออกไปยิ่งขึ้นทุกที ผิวพรรณจึงผิดเพี้ยนกันไปได้ตามสภาพแห่งท้องที่ แต่สังขารของมนุษยชาติไม่ว่าจะอยู่ในท้องที่ใดก็เป็นสังขารแห่งมนุษยชาติเหมือนกัน สภาพความเป็นอยู่นั้นก็ก่อให้เกิดอุปนิสัยและวัฒนธรรมโดยเจเพาะของแต่ละสังคม ส่วนภาษาที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์กันนั้นก็ย่อมพัฒนาไปตามความจำเป็นแห่งความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มเผ่าพันธุ์ในท้องที่ต่าง ๆ

สังคมแห่งกลุ่มเผ่าพันธุ์ได้ตั้งหลักแหล่งมั่นคงยิ่งขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ ของโลก การเพาะปลูกได้ทำกันเป็นประจำในท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มเผ่าพันธุ์

(4) สังคมชาติ

สังคมแห่งกลุ่มเผ่าพันธุ์ได้ขยายใหญ่โตยิ่งขึ้นโดยการพัฒนาของสังคมนั้นเองอย่างหนึ่ง โดยการบรรพระหว่างสังคมอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นผลให้สมาชิกของสังคมที่แพ้ต้องสลายไปหรือต้องขึ้นอยู่กับสังคมที่ชนะ อันเป็นการทำให้สังคมชนะมีอาณาเขตกว้างขวางประกอบด้วยคนหลายกลุ่มหลายเผ่าพันธุ์ที่ครอบครองดินแดนเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจเดียวกัน, ระบบการเมืองเดียวกัน, วรรณคดีหรือจิตใจทางสังคมเดียวกัน, ภาษาทางการเดียวกัน

เมื่อมนุษย์ทั้งหลายในสังคมดังกล่าวนั้นขึ้นต่อการ มีจิตสำนึกว่าคนเป็นส่วนหนึ่งแห่งสังคมเช่นนั้น สังคมเผ่าพันธุ์หลายสังคมที่รวมกันเป็นสังคมที่มีระดับสูงกว่าสังคมเผ่าพันธุ์นั้นจึงมีลักษณะเป็น "สังคมชาติ" (National Society)

สังคมชาตินั้นเรียกตามภาษาไทยโบราณว่า "เมือง" เช่น เมืองไทย, เมืองจีน, เมืองอังกฤษ, เมืองฝรั่งเศส, เมืองเยอรมัน, ซึ่งตรงกับภาษาจีนกลางว่า "กั๋วะ", ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Country", ตรงกับภาษาฝรั่งเศสว่า "Pays", ตรงกับภาษาเยอรมันว่า "Land" ฯลฯ

ข้อ 2.
ชาติ, ประชาชาติ
ปิตุภูมิ, มาตุภูมิ

2.1.

(1) ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา นักกฎหมายและนักการเมืองในยุโรปได้เริ่มพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ว่ามนุษย์สังคมใดมีลักษณะเป็นสิ่งที่เรียกตามภาษาฝรั่งเศสว่า "เอตาด์" (État) ซึ่งถ่ายทอดเป็นคำอังกฤษว่า "สเตท" (State) และหลักเกณฑ์ของมนุษย์สังคมที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสว่า "Nation" (ฝรั่งเศสออกเสียง "นาซ็อง", อังกฤษออกเสียง "เนชัน")

ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เปิดสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศมากขึ้นจึงได้ยอมรับกฎเกณฑ์ของยุโรปดังกล่าวนั้น โดยแปลคำอังกฤษ "State" (สเตท) เป็นภาษาไทยว่า "แผ่นดิน" ต่อมาแปลเป็นภาษาไทยว่า "รัฐ"

ส่วนคำอังกฤษ “Nation” (เนชั่น) นั้นแปลเป็นไทยว่า “ชาติ” คำขวัญของปวงชนชาวไทยก่อนเปลี่ยนการปกครองฯ พ.ศ. 2475 มีว่า ชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์”

(2) ภายหลังเปลี่ยนการปกครองฯ พ.ศ. 2475 แล้ว พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปฯ ขณะทรงดำรงพระอิสริยยศ “หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร” ได้ทรงแปลคำอังกฤษ “Nation” ว่า “ประชาชาติ” แต่คำว่า “ชาติ” ก็ยังคงใช้อยู่เป็นคำขวัญสำหรับปวงชนชาวไทยซึ่งมีว่า “ชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์, รัฐธรรมนูญ”, ต่อมาภายหลังรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 แล้วทางราชการได้กลับไปใช้คำขวัญอย่างสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 คือ “ชาติ, ศาสนา, พระมหากษัตริย์” โดยตัดคำว่า “รัฐธรรมนูญ” ออกไป แต่ก็มีได้เปลี่ยนคำว่า “ชาติ” เป็น “ประชาชาติ”

สมควรสังเกตไว้ด้วยว่า เมื่อค.ศ. 1919 (ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1) ประเทศสัมพันธมิตรสมัยนั้นได้ทำข้อตกลงจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “League of Nations” ทางราชการสยามแปลเป็นภาษาไทยว่า “สันนิบาตชาติ” รัฐธรรมนูญฉบับ 10 ธันวาคม 2475 มาตรา 54 วรรค 2 บัญญัติไว้ว่า “กทประกาศสงครามนั้นจะทรงทำต่อเมื่อ ไม่ขัดแก่บทบัญญัติแห่งกติกาสันนิบาตชาติ”

ต่อมาฝ่ายสัมพันธมิตรระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “United Nations” ทางราชการไทยแปลเป็นภาษาไทยว่า “สหประชาชาติ”

ปัจจุบันนี้คนไทยยังคงเรียกจีน “Nationalist” ว่า “จีนคณะชาติ” มิใช่ “จีนคณะประชาชาติ”

(3) อนึ่ง นอกจากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายมหาชนและกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับชาติและรัฐแล้ว ชาวฝรั่งเศสได้เอาคำลาติน “Patria” ซึ่งแปลว่า “ประเทศของบิดา” มาแผลงเป็นคำฝรั่งเศสว่า “Patrie” เพื่อหมายถึงกลุ่มชนซึ่งบุคคลมีความสำนึกว่าตนสังกัด, และหมายถึงประเทศซึ่งกลุ่มชนดังกล่าวนั้นตั้งอยู่, อันเป็นความหมายคล้ายกัน (Synonymes) กับคำว่า “Nation” (ชาติ)

ส่วนชาวเยอรมันได้ถ่ายทอดคำลาตินนั้นเป็นภาษาเยอรมันว่า “Vaterland” ส่วนชาวอังกฤษแผลงคำลาตินนั้นว่า “Fatherland” แปลตามตัวหนังสือว่า “ประเทศของบิดา” หรือ “ปิตุภูมิ” บางครั้งชาวอังกฤษแผลงเป็นภาษาอังกฤษว่า “Motherland” แปลตามตัวหนังสือว่า “ประเทศของมารดา” หรือ “มาตุภูมิ” แต่สาระมีความหมายคล้ายกับคำว่า “Nation”

ศัพท์ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้นมีความหมายเหมือนกันบ้าง, คล้ายกันบ้าง, ผิดเพี้ยนกันบ้าง, แตกต่างกันบ้าง, ซึ่งทำให้เกิดสับสน ดังนั้นจึงขอให้ข้อสังเกตไว้พอสังเขปในข้อต่อ ๆ ไปนี้

2.2.

(1) คำอังกฤษ “Nation” (เนชั่น) สืบมาจากคำฝรั่งเศสยุคกลาง “Nacion” (ออกสำเนียง “นาซิอง”) ซึ่งแผลงมาจากคำลาติน “Natio” (นาซิโอ) หมายถึงการเกิด, ปวงชนที่สืบสายมาจากต้นบรรพบุรุษเดียวกัน ใช้ภาษาและมีประวัติสืบมาอย่างเดียวกัน และประกอบเป็นกลุ่มชนระบบสังคมเดียวกัน ตั้งอยู่ในดินแดนส่วนหนึ่งส่วนใดของโลก ฯลฯ

(2) นักกฎหมายมหาชน อาทิ ศาสตราจารย์ André Hauriou, ศาสตราจารย์ Jean Giquel, และศาสตราจารย์ Patrice Gelard แห่งมหาวิทยาลัยปารีสวิเคราะห์ศัพท์ไว้ใจความว่า “ชาติ (Nation) คือกลุ่มมนุษย์ซึ่งมนุษย์ที่มีความรู้สึกสำนึกอยู่ร่วมกัน โดยความสัมพันธ์ทางสายกับทางจิตประกอบขึ้นเป็น “กลุ่มชาติ” ต่างจากเอกชนแต่ละคนที่ประกอบเป็นกลุ่มนั้น” วิเคราะห์ศัพท์ดังกล่าวนั้นคล้ายกับที่ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในทางวิทยาศาสตร์สังคมเรื่อง “กายทางสังคม” แห่งสังคมชาติในข้อ 1.6 (4)

ตามความหมายดังกล่าวนี้ กลุ่มมนุษยชาติที่ประกอบเป็น “กลุ่มชาติ” หรือ “สังคมชาติ” จึงเป็นรากฐานของสิ่งที่เรียกว่า “รัฐ” (State, État) เพราะตามประวัติศาสตร์ของ “รัฐ” จำนวนมากนั้น “รัฐ” มีอาจเกิดขึ้นโดยลอย ๆ หาก “รัฐ” เกิดขึ้นจาก “ชาติ” คือเกิดมีชาติก่อนแล้วจึงมีรัฐ ยกเว้นบางกรณีที่เกิดรัฐขึ้นก่อนแล้วคนในรัฐจึงเกิดรู้สึกสำนึกว่ามีชาติก่อน เช่นก่อนที่จะสถาปนาสหรัฐอเมริกาขึ้นนั้นชาวยุโรปที่ไปทำมาหากินในดินแดนส่วนหนึ่งของอเมริกาเหนือได้จัดตั้งเป็น “รัฐ” ขึ้น 13 รัฐ อยู่ภายใต้อำนาจปกครองอังกฤษ ต่อมา 13 รัฐนั้นได้ร่วมกันต่อสู้อำนาจปกครองของอังกฤษแล้วจึงได้รวมกันเป็น “สหพันธรัฐ” (Federal States)

(3) ข้าพเจ้าจะได้กล่าวในข้อ 3. ถึงลักษณะของ “รัฐ” (State, État) แต่ ณ ที่นี้ขอให้ข้อสังเกตไว้บางประการ คือ

(ก) *ประการที่ 1* ชาตินิยมปัจจุบันชนิดที่ประกอบขึ้นโดยรวมหลายกลุ่มเผ่าพันธุ์, หลายกลุ่มชนชาติ, เป็นเวลาช้านานจนกระทั่งชนเผ่าพันธุ์และชนชาติต่างๆ ได้มีความเคยชินและมีจิตสำนึกว่าเป็นสมาชิกแห่งชาติเดียวกัน ชาติดังกล่าวนั้นก็มีฐานะที่จะเป็นหรือเป็น “รัฐ” อันหนึ่งอันเดียว ของชาตินั้นได้

(ข) *ประการที่ 2* ประเทศใหญ่ที่รวมหลายสังคมชาติเข้าอยู่ภายใต้ “รัฐ” เดียวกัน แต่สังคมชาติต่างๆ นั้นยังมีความเป็นอยู่ของแต่ละสังคมชาติโดยเฉพาะ ฉะนั้น “รัฐ” ของประเทศใหญ่เช่นนั้นก็มีลักษณะเป็น “รัฐ” ที่ประกอบด้วยหลายชาติ (Multinational State) เช่น ประเทศจีน, บริเตนใหญ่ ฯลฯ

(ค) *ประการที่ 3* เนื่องจากสงครามภายในชาติหรือเนื่องจากสงครามระหว่างประเทศซึ่งเป็นเหตุทำให้ชาติหนึ่งต้องแบ่งออกเป็น 2 รัฐ เช่น ชาติเกาหลีมี 2 รัฐ คือรัฐเกาหลีเหนือและรัฐเกาหลีใต้ ชาติเยอรมันภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็แบ่งออกเป็น 2 รัฐ คือรัฐของเยอรมันตะวันออก และรัฐของเยอรมันตะวันตก ฯลฯ

ข้อ 3. “รัฐ”

3.1.

(1) คำอังกฤษ “State” (สเตท) ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “รัฐ” นั้น สืบทอดมาจากคำฝรั่งเศสโบราณเขียนเป็นตัวอักษรว่า “ESTAT” ออกเสียงว่า “เอตาด์” ต่อมาฝรั่งเศสเขียนคำนั้นตามการออกเสียงเป็น “État”

คำฝรั่งเศสนั้นสืบมาจากคำลาติน “Status” (สตาตัส) ซึ่งหมายถึง “สภาพ”, “วิถีดำรงอยู่”, “ฐานะ” ฯลฯ คำฝรั่งเศสนั้นจึงมีความหมายหลายอย่างรวมทั้งความหมายตามภาษาลาตินที่เป็นมูลศัพท์ และมีความหมายอีกหลายประการที่วิวัฒนาการต่อมา อาทิ ฐานะความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวกับอาชีพและสมบัติ ฐานันดรหรือชนชั้นของบุคคลในสังคม เช่นในปลายสมัยกลางจนถึงการอภิวัฒน์ใหญ่ ค.ศ. 1789 ฝรั่งเศสจำแนกบุคคลที่มีฐานะในสังคมออกเป็น 3 ฐานันดร คือ (ก) ชุณห

ทรวาส (Noblesse), (ข) ชุณหางบรพพิชิต (Clergé), (ค) เจ้าสมบัติ (Bourgeoisie) ต่อมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีความหมายเพิ่มเติมอีก คือ “สภาวะแห่งความดำรงอยู่ของกลุ่มมนุษย์สังคม”, “อำนาจสูงสุดเหนือปวงชนแห่งประเทศหนึ่ง”, “กลุ่มมนุษยชาติที่ได้อำนาจปกครองเดียวกันตั้งอยู่ในดินแดนส่วนหนึ่งของโลก” ฯลฯ

(2) ชาวอังกฤษได้ถ่ายทอดคำฝรั่งเศสโดยจำแนกออกเป็น 2 คำ คือ

(ก) “Estate” (เอสเตท) เขียนตามมูลศัพท์แห่งคำฝรั่งเศสโบราณ “Estat” ซึ่งมีความหมายส่วนหนึ่งตรงกับคำฝรั่งเศสโบราณ “Estat” และมีความหมายอีกส่วนหนึ่งโดยเฉพาะในภาษาอังกฤษ

(ข) “State” (สเตท) ซึ่งมีความหมายส่วนหนึ่งตรงกับคำฝรั่งเศส “État” และมีความหมายอีกส่วนหนึ่งโดยเฉพาะในภาษาอังกฤษ

เนื่องจากคำว่า “State” (สเตท) ในภาษาอังกฤษและคำว่า “État” ในภาษาฝรั่งเศสมีความหมายปลีกย่อยมากมายหลายประการนอกจากที่ข้าพเจ้ากล่าวข้างบนนั้น ฉะนั้นในบทความนี้จะขอกล่าวเฉพาะประเด็นความหมาย 2 ประการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์สังคมและนิติศาสตร์กับรัฐศาสตร์ปัจจุบันนี้ คือ

ประการที่ 1 อำนาจสูงสุดเหนือปวงชนแห่งประเทศหนึ่ง

ประการที่ 2 กลุ่มมนุษยชาติที่มีลักษณะเป็น “รัฐ” ตามกฎหมายมหาชนและกฎหมายระหว่างประเทศ

3.2.

“รัฐ” ในความหมายว่า “อำนาจเหนือปวงชน”, “อำนาจรัฐ”

(1) ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ระหว่างที่นักกฎหมายและนักการเมืองแสดงความเห็นโต้แย้งระหว่างกันถึงลักษณะมนุษย์สังคมที่จะเป็น “เอตาด์” หรือ “สเตท” ที่ต่อมาแปลเป็นภาษาไทยว่า “รัฐ” นั้น พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (ค.ศ. 1638-1715) ซึ่งเป็นพระราชอาธิบตีฝรั่งเศสได้มีพระกระแสรับสั่งถึงทรวรคณะที่พระองค์มีต่อคำว่า “เอตาด์” นั้นว่า

“L’État, c’est moi” แปลว่า “รัฐ คือ ตัวกูเอง” ซึ่งก็ตรงกับลักษณะของพระมหากษัตริย์ที่อยู่เหนือกฎหมาย เพราะพระองค์เดียวเท่านั้นที่มีอำนาจเหนือปวงชน

(2) ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 กับต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น นักวิทยาศาสตร์สังคมฝ่ายซ้ายจำนวนหนึ่งได้ใช้คำว่า "เอตาด์" (État) หรือ "สเตท" (State) ในความหมายว่า "อำนาจเหนือปวงชน" หรือ "อำนาจบังคับปวงชน"

จากความหมายดังกล่าวแล้วจึงวินิจฉัยว่า ในยุคปฐมการแห่งมนุษยชาติ ซึ่งมนุษยสังคมอยู่ในระบบ "ปฐมสหการ" (Primitif communal society) นั้น "รัฐ" (เอตาด์, สเตท) ยังมิได้เกิดขึ้น เพราะตามระบบปฐมสหการไม่มีบุคคลโดยอยู่เหนือสังคมที่มีอำนาจบังคับปวงชน แม้ว่าสังคมปฐมสหการมีหัวหน้าสังคมที่เป็น "หญิง" แล้วต่อมาเป็น "ชาย" นั้นก็ตาม แต่หัวหน้าสังคมในยุคนั้นก็เพียงแต่เป็นหัวหน้าคอยดูแลลูก ๆ หรือสมาชิกของสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเก็บหาของกินและของใช้จากธรรมชาติแล้วแบ่งปันกันตามความต้องการของสมาชิกในสังคมสมัยปฐมสหการนั้น ต่อมาเมื่อระบบปฐมสหการได้สลายไปโดยมีระบบทาสขึ้นมาแทนที่ในสังคมนั้น มนุษย์ในสังคมจึงแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นเจ้าทาสฝ่ายหนึ่ง กับชนชั้นทาสอีกฝ่ายหนึ่ง ชั้นเจ้าทาสมีอำนาจเหนือปวงชนและใช้อำนาจนั้นบังคับปวงชนให้ทำงานเพื่อประโยชน์ของชนชั้นเจ้าทาส รัฐในความหมายว่า "อำนาจเหนือปวงชน" หรือ "อำนาจบังคับปวงชน" จึงเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยทาสนั้นเป็นต้นมา แม้ว่าระบบทาสจะเสื่อมสลายไปโดยมีระบบศักดินาขึ้นมาแทนที่ โดยมีชนชั้นเจ้าศักดินาฝ่ายหนึ่ง กับชนชั้นข้าไพร่อีกฝ่ายหนึ่ง แล้วต่อมาระบบศักดินาเสื่อมสลายไปโดยมีระบบชนานุภาพหรือระบบทุนสมัยใหม่ (Modern Capitalism) ขึ้นมาแทนที่ โดยมีชนชั้นเจ้าสมบัติ (Bourgeoisie) หรือชนชั้นนายทุนสมัยใหม่ (Modern Capitalist) ฝ่ายหนึ่ง กับชนชั้นผู้ไร้สมบัติ (Proletariat) หรือชนชั้นคนงาน (Working Class) อีกฝ่ายหนึ่ง แล้วต่อมาระบบชนานุภาพได้เสื่อมสลายไปโดยมีระบบสังคมนิยมขึ้นมาแทนที่ในหลายประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติก็ดี แต่ซากของชนชั้นยังคงตกค้างอยู่ ฉะนั้น "รัฐ" ก็ยังความจำเป็นอยู่จนกว่าจะถึง "สังคมนิยมสมบูรณ์" และชนชั้นของมนุษย์เหือดหายไป (wither away) "รัฐ" จึงจะเหือดหายไปตามการเหือดหายของชนชั้น

โดยที่เมธีวิทยาศาสตร์สังคมได้ใช้คำว่า "État" และ "State" ซ้ำกัน กับที่นักกฎหมายและนักรัฐศาสตร์ได้ใช้ในทางกฎหมายและในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ฉะนั้นเพื่อมิให้ปะปนกัน ข้าพเจ้าจึงแปลคำว่า "รัฐ" ในความหมายว่า "อำนาจเหนือปวงชน" หรือ "อำนาจบังคับเหนือปวงชน" นั้นว่า "อำนาจรัฐ"

3.3.

"รัฐ" ตามความหมายของกฎหมายมหาชน และกฎหมายระหว่างประเทศ

(1) ตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายมหาชน (General Principle of Public Law) นั้น "รัฐ" หมายถึงกลุ่มมนุษยชาติที่ตั้งมั่นอยู่ในดินแดนส่วนหนึ่งของโลก - สัมพันธ์กันโดยระบบเศรษฐกิจ, การเมือง, ทรรศนะทางสังคม, และระบบสังคมอื่น ๆ โดยมีอธิปไตยสมบูรณ์ทั้งกิจการภายในประเทศและกิจการระหว่างประเทศ, และมีองค์การทรงไว้ซึ่งอำนาจในการพิทักษ์รักษาอำนาวยการให้กลุ่มมนุษยชาตินั้น ๆ ดำเนินความสัมพันธ์กันโดยเรียบร้อย

รัฐจึงมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

- ประการที่ 1 มีกลุ่มมนุษยชาติซึ่งมีลักษณะเป็น "ชาติ" (Nation) เป็นรากฐาน
- ประการที่ 2 มีดินแดนส่วนหนึ่งส่วนใดของโลกที่กลุ่มมนุษยชาตินั้นตั้งอยู่แน่นอน
- ประการที่ 3 มีความสัมพันธ์ระหว่างกันทางเศรษฐกิจ, การเมือง, ทรรศนะทางสังคม, และระบบสังคมอื่น ๆ
- ประการที่ 4 มีอธิปไตยสมบูรณ์ทั้งกิจการภายในและกิจการระหว่างประเทศ
- ประการที่ 5 มีองค์การทรงไว้ซึ่งอำนาจในการพิทักษ์รักษาและอำนาวยการให้กลุ่มมนุษยชาตินั้น ๆ ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยเรียบร้อย

ตามหลัก 5 ประการดังกล่าว คนยิวหรือคนเชื้อชาติอื่นที่แม้เป็นกลุ่มมนุษยชาติแต่มิได้ตั้งอยู่แน่นอนในดินแดนส่วนหนึ่งส่วนใดของโลกโดยเฉพาะ หากไปอาศัยตั้งอยู่ในดินแดนของชาติอื่น คนยิวและคนเชื้อชาติอื่นนั้นก็ไม่มีลักษณะเป็น "ชาติ" และก็ไม่อาจเรียกร้องว่ากลุ่มของตนมีลักษณะเป็น "รัฐ"

(2) ข้าพเจ้าขออ้างว่าตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวใน (1) ข้างบนนั้นเป็น "หลักทั่วไปของกฎหมายมหาชน" แต่เนื่องจากอำนาจรัฐ (State Authority) อยู่ในมือของ

ชนส่วนน้อยในสังคมที่ทรงไว้ซึ่งอำนาจเหนือปวงชนส่วนรวมของสังคม และนั่น
ผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจรัฐบางสังคมอาจไม่ปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมาย
มหาชน เช่น ไม่ยอมรับกลุ่มมนุษยชาติที่มีลักษณะเป็น "ชาติ" ให้มีฐานะเป็น "รัฐ"
ก็ได้

ส่วนในการปฏิบัติระหว่างประเทศนั้นก็ปรากฏว่ากลุ่มมนุษยชาติที่มี
ลักษณะเป็น "ชาติ" และมีองค์ประกอบ 5 ประการครบถ้วนที่จะมีฐานะเป็น "รัฐ"
ได้ แต่ก็มิได้รับการรับรองจากสมาชิกส่วนมากแห่งองค์การระหว่างประเทศให้กลุ่ม
มนุษยชาติดังกล่าวนี้เป็นสมาชิกแห่งองค์การระหว่างประเทศ

(3) ประเภทของรัฐ รัฐมี 3 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1

รัฐอันหนึ่งอันเดียวกัน (État Unitaire)

คือรัฐอันหนึ่งอันเดียวที่ทรงไว้ซึ่งอำนาจรัฐเหนือชาติใดชาติหนึ่ง เช่น
ชาติไทยมีรัฐอันหนึ่งอันเดียวของชาติ

ประเภทที่ 2

สหพันธรัฐ (État Fédéral)

คือรัฐตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไปได้สละอำนาจรัฐส่วนหนึ่งของตนโดยมอบให้
รัฐบาลส่วนรวมของรัฐนั้นเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เช่น สหรัฐอเมริกา, สหพันธรัฐเยอรมัน
(เยอรมันตะวันตก) ฯลฯ

ประเภทที่ 3

สมาพันธรัฐ (Confédération d'États)

คือสมาคมของรัฐต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไปซึ่งแต่ละรัฐยังคงมีอำนาจ
รัฐทั้งภายในและระหว่างประเทศ แต่ได้มอบกิจการระหว่างประเทศบางอย่างให้รัฐ
ส่วนรวมของสมาพันธ์เป็นผู้ใช้อำนาจ

ปัจจุบันนี้แม้บางสมาพันธรัฐยังคงรักษาชื่อ "สหพันธ์" (Confédération)

ไว้ก็ตาม เช่น "Confédération Helvétique" แห่งสวิตเซอร์แลนด์ แต่ในทางปฏิบัติ
ก็วิวัฒนาการไปมีสภาพเหมือนหรือคล้าย "สหพันธรัฐ"

(4) แม้ว่าตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายมหาชนและกฎหมายระหว่าง
ประเทศจะได้วางหลักเกณฑ์แห่งการที่จะถือว่ากลุ่มมนุษยชาติใดมีลักษณะเป็น
"ชาติ" (Nation) และเป็น "รัฐ" (State, État) ดังกล่าวข้างต้นแล้วก็ตาม แต่ในหลายกรณี
ปรากฏว่าองค์การระหว่างประเทศได้ใช้ศัพท์สับสน อาทิ สหภาพ (Union) ของระหว่าง
ประเทศโดยมีประเทศสมาชิกที่มีเงื่อนไขครบถ้วนเป็น "รัฐ" (State, État) นั้น แต่
สหภาพดังกล่าวกลับเรียกชื่อองค์การของตนว่า "League of Nations" แปลเป็นภาษา
ไทยว่า "สันนิบาตชาติ" แทนที่จะมีชื่อว่า "League of States"

อนึ่ง องค์การระหว่างประเทศที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่
ที่ 2 โดยมีประเทศสมาชิกที่มีเงื่อนไขครบถ้วนเป็น "รัฐ" นั้น แต่สหภาพดังกล่าวก็
ใช้ชื่อว่า "United Nations" ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า "สหประชาชาติ"